

De Pleistoceen terrestrisch fauna van de Noordzee

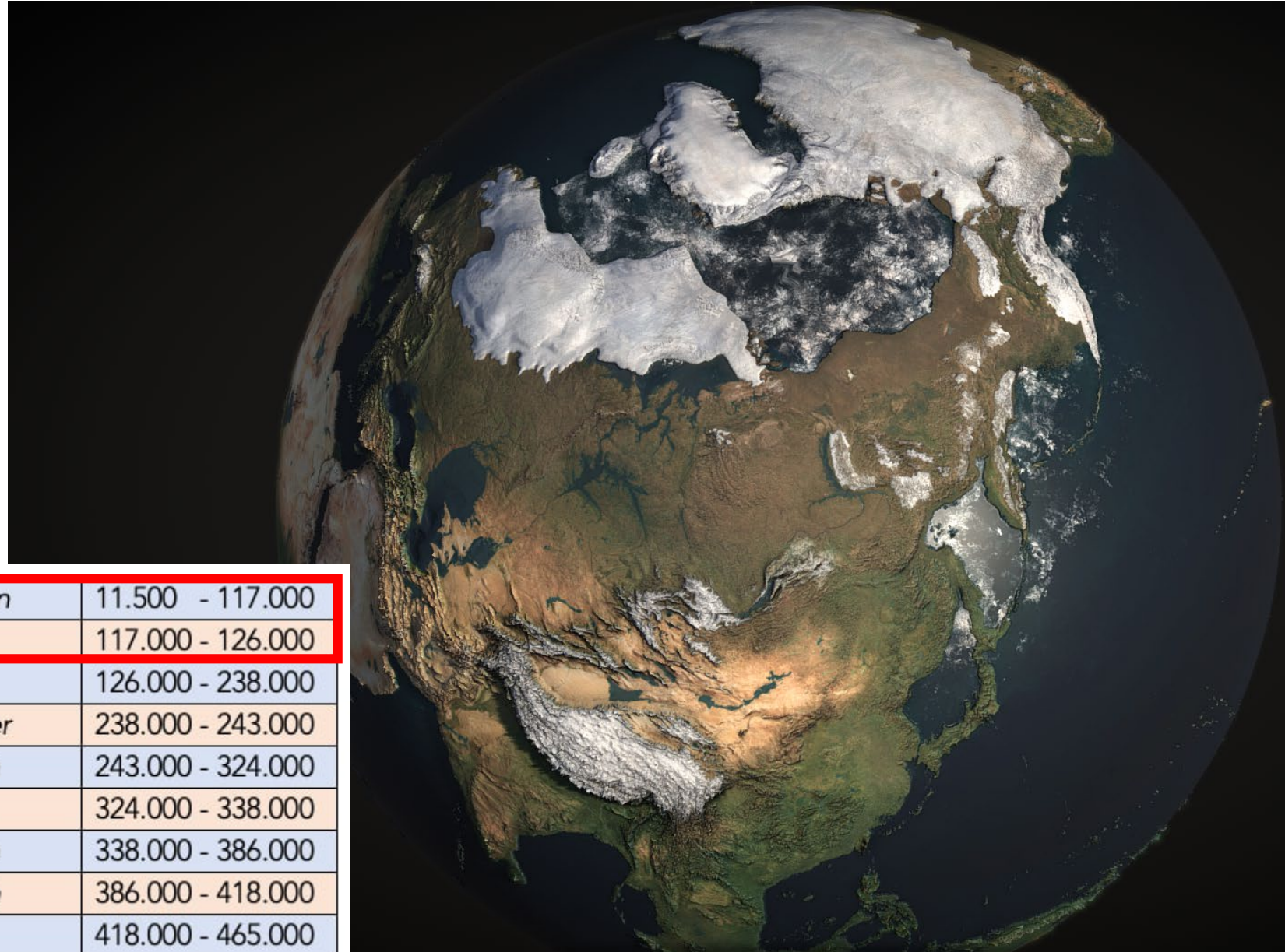
De collecties van het
Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN)
VLIZ Oktober 14, 2022

Dr Elodie-Laure Jimenez
Dr Mietje Germonpré

De Laat Pleistoceen: 126 000 to 12 000 jaar geleden

Laatste Ijstijd =
Weichselien

van 117.000 tot 12.000 jaar
geleden

Laat-Pleistoceen	<i>Weichselien</i>	11.500 - 117.000
	<i>Eemien</i>	117.000 - 126.000
Midden-Pleistoceen	<i>Saalien</i>	126.000 - 238.000
	<i>Oostermeer</i>	238.000 - 243.000
	<i>geen naam</i>	243.000 - 324.000
	<i>Belvédère</i>	324.000 - 338.000
	<i>geen naam</i>	338.000 - 386.000
	<i>Holsteinien</i>	386.000 - 418.000
	<i>Elsterien</i>	418.000 - 465.000

De ijskappen tijdens de IJstijd bedekten het noorden van Europa.
De Noordzee lag droog. Tussen Engeland en België vloeide de reusachtige Kanaalrivier

© Olav Ode,
Universiteit
Utrecht,
Deltares &

Current shorelines

Doggerland

Oostende

100 km

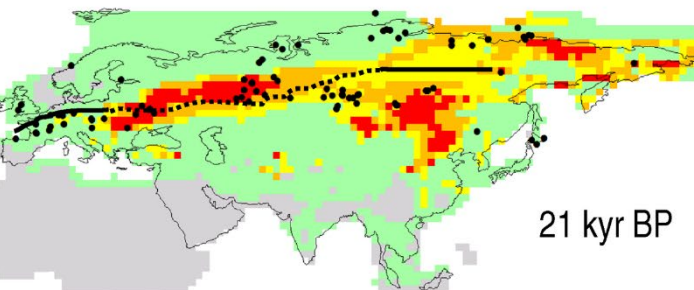
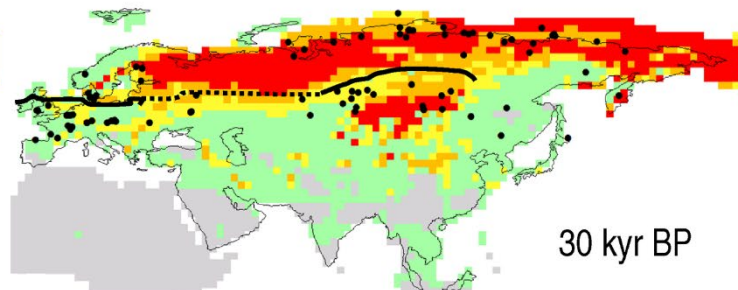
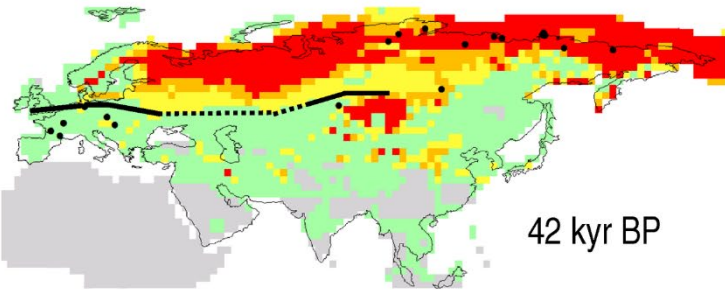
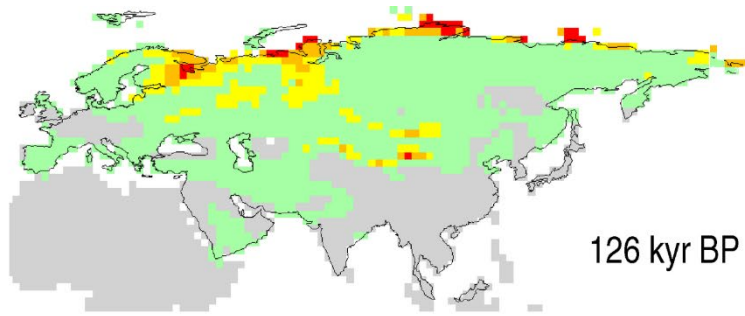
Doggerland

Oostende

100 km

De mammoetsteppe

Laat-Pleistoceen	Weichselien	11.500 - 117.000
	Eemien	117.000 - 126.000
Midden-Pleistoceen	Saalien	126.000 - 238.000
	Oostermeer	238.000 - 243.000
	geen naam	243.000 - 324.000
	Belvédère	324.000 - 338.000
	geen naam	338.000 - 386.000
	Holsteinien	386.000 - 418.000
	Elsterien	418.000 - 465.000

RECONSTRUCTIE VAN DE FAUNA VAN DE IJSTIJD

RECONSTRUCTIE VAN DE FAUNA VAN DE IJSTIJD: DE *HERBIVOREN*

Muskusos (niet-uitgestorven)
Poolvos (niet-uitgestorven)
Rendier (niet-uitgestorven)

Wolharige mammoet (uitgestorven)
Wolharige rhino (uitgestorven)

RECONSTRUCTIE VAN DE FAUNA VAN DE IJSTIJD: DE VLEESETERS

De grottenhyena

De holeleeuw

De hollenbeer

De Pleistoceen wolf

Lynx, saber-tooth cat, etc.

NMR 16482

Agapron
Kocher-Strasse
10001 Bonn

NMR 16483

NMR 16484

Agapron
Kocher-Strasse
10001 Bonn

NMR 16485

NMR 16486

NMR 16487

NMR 16488

NMR 16489

NMR 16490

NMR 16491

NMR 16492

NMR 16493

Agapron
Kocher-Strasse
10001 Bonn

NMR 16494

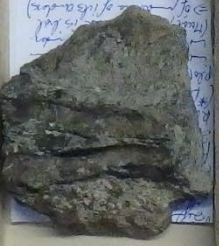
Agapron
Kocher-Strasse
10001 Bonn

NMR 16496

NMR 16498

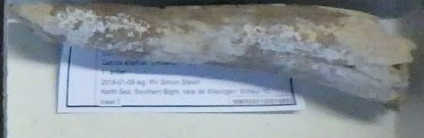

Agapron
Kocher-Strasse
10001 Bonn

NMR 16500

Agapron
Kocher-Strasse
10001 Bonn

Agapron
Kocher-Strasse
10001 Bonn

NMR 16502

NMR 16503

NMR 16504

NMR 16505

Agapron
Kocher-Strasse
10001 Bonn

NMR 16506

NMR 16507

Agapron
Kocher-Strasse
10001 Bonn

NATUURHISTORISCH MUSEUM ROTTERDAM
ELEPHANTIDAE
Mammuthus primigenius (Blumenbach, 1799)
1 thoracic vertebra
2018-01-09 leg. RV Simon Stevin
North Sea, Southern Bight, near de Wielingen, Scheur 10
trawl 6

NMR999100016651

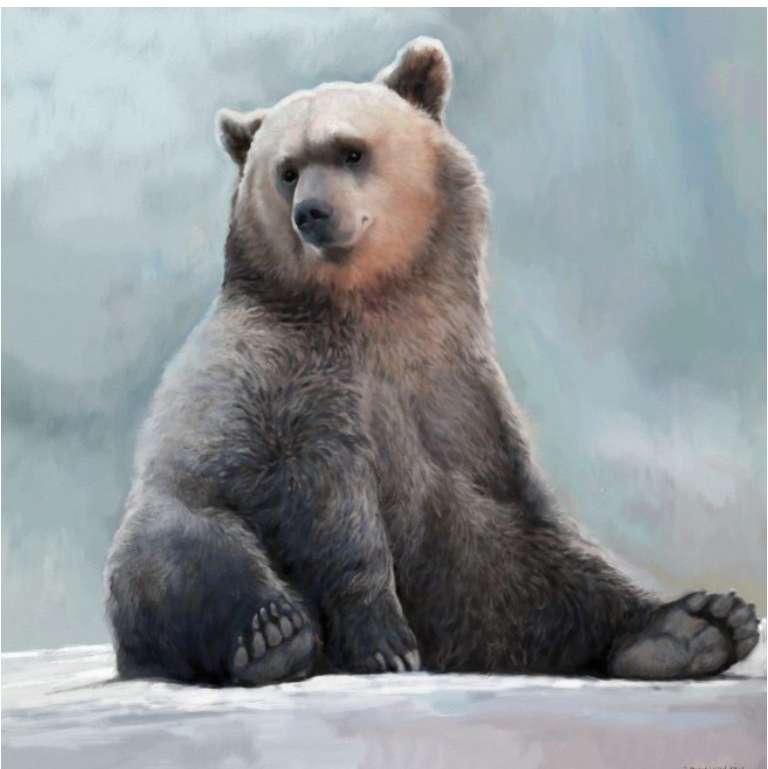

NATUURHISTORISCH MUSEUM ROTTERDAM
BOVIDAE
Bos cf. primigenius Bojanus, 1827
North Sea, Southern Bight, near de
Wielingen, Scheur 10
leg. VLIZ-1
2017-00-00 1 femur (caput)
fragment
Pleistocene-Eemien
NMR999100016490
ex coll. K. Post

B. Clarys

NATUURHISTORISCH MUSEUM RO
RHINOCEROTIDAE
sp.
1 radius
2018-01-11 leg. RV Simon Stevin
North Sea, Southern Bight, near de Wielinger
trawl 27

T. Björklund

A straight-tusked elephant tusk!

Een slagtang, opgevist uit de Noordzee

In juli 2020 troffen garnaalvisserij voor de kust van Zeebrugge iets bijzonders aan in hun netten: de slagtang van een olifant.

Het exemplaar is afkomstig van *Palaeoloxodon antiquus*, een bosolifant die nog vóór de mammoet uit onze contreien verdween. De soort was wijdverspreid in Europa en floreerde vooral in de warmere periodes tussen twee ijstijden. Er zijn in België nog maar weinig sporen gevonden van deze olifant, dus de vondst is best opmerkelijk!

Palaeoloxodon antiquus werd lange tijd beschouwd als de voorouder van de Aziatische olifant (*Elephas maximus*), maar geldt vandaag als nauwe verwant van de huidige Afrikaanse bosolifant (*Loxodonta cyclotis*).

De nagenoeg intacte slag tand is 2,3 meter lang (de volledige lengte was wellicht 2,8 meter) en weegt 60 kilogram. De slag tand is afkomstig van een volwassen mannetje van ongeveer 3,5 meter hoog. Het Museum kon de slag tand in zijn collecties opnemen dankzij de gezamenlijke inspanningen van de vice-eersteminister bevoegd voor de Noordzee en de staatssecretaris belast met Wetenschapsbeleid.

Tussen 130.000 en 115.000 jaar geleden (het eemien)
Noordzee

La défense est presque complète. Elle mesure 2 mètres 30 (longueur complète estimée: 2 m 80) et pèse 60 kilos. Elle appartient à un individu adulte mâle d'environ 3 mètres 50 de haut. Elle est entrée dans les collections du musée grâce à l'action conjointe du Vice-Premier ministre chargé de la Mer du Nord et du Secrétaire d'État chargé de la politique scientifique.

Entre 130.000 et 115.000 ans (âge Eémien)
Mer du Nord

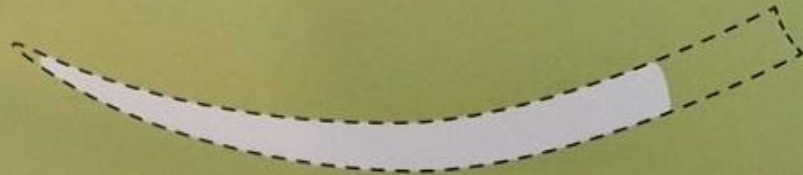
Der Stoßzahn ist nahezu vollständig erhalten. Er misst 2,3 Meter (geschätzte Gesamtlänge: 2,8 Meter) und wiegt 60 Kilo. Er stammt von einem ausgewachsenen Bullen, dessen Höhe etwa 3,5 Meter betrug. Seine Aufnahme in die Sammlungen des Museums ist dem gemeinsamen Einsatz des für die Nordsee zuständigen Vizepremierministers zu verdanken und des für Wissenschaftspolitik zuständigen Staatssekretärs.

Zwischen 130.000 und 115.000 Jahre (Eem-Warmzeit)
Nordsee

The tusk is almost complete and measures 2.3 metres (full length estimated at 2.8m) and weighs 60 kilos. It belonged to an adult male about 3.5 metres tall.

The tusk entered the museum's collections thanks to the joint action of the Deputy Prime Minister and Minister for the North Sea, and the Belgian State Secretary in charge of Science Policy.

Between 130,000 and 115,000 years old (Eemian Interglacial)
North Sea

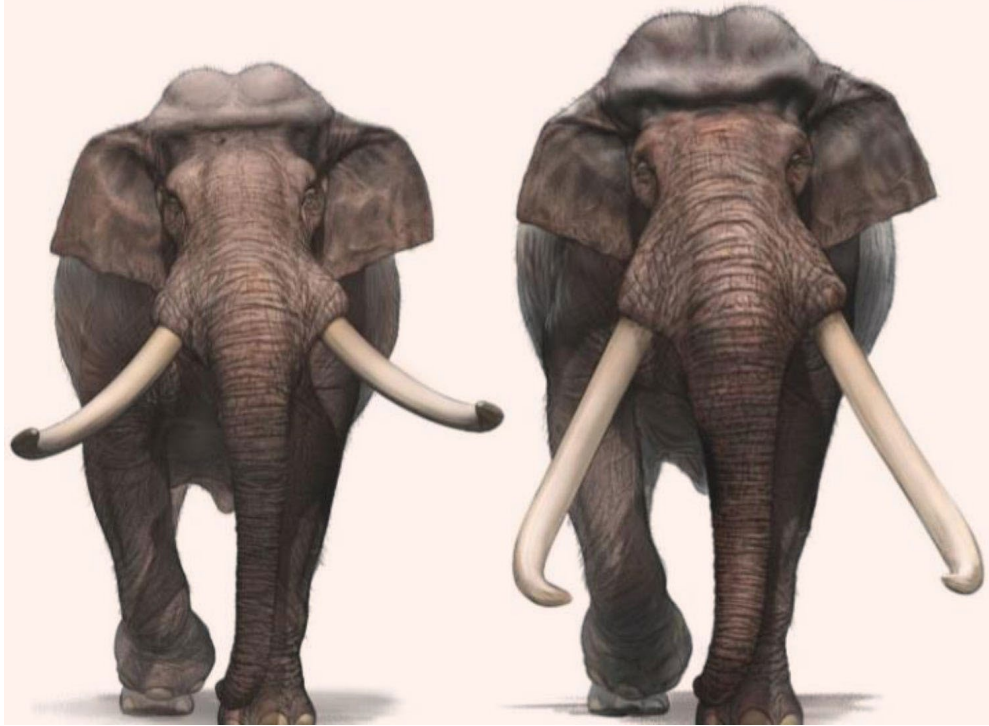

E.L. Jimenez in front of the straight tusk.
Photo: M. Germonpré, KBIN

Laat-Pleistoceen	Weichselien	11.500 - 117.000
	<i>Eemien</i>	117.000 - 126.000
Midden-Pleistoceen	Saalien	126.000 - 238.000
	Oostermeer	238.000 - 243.000
	geen naam	243.000 - 324.000
	Belvédère	324.000 - 338.000
	geen naam	338.000 - 386.000
	Holsteinien	386.000 - 418.000
	Elsterien	418.000 - 465.000

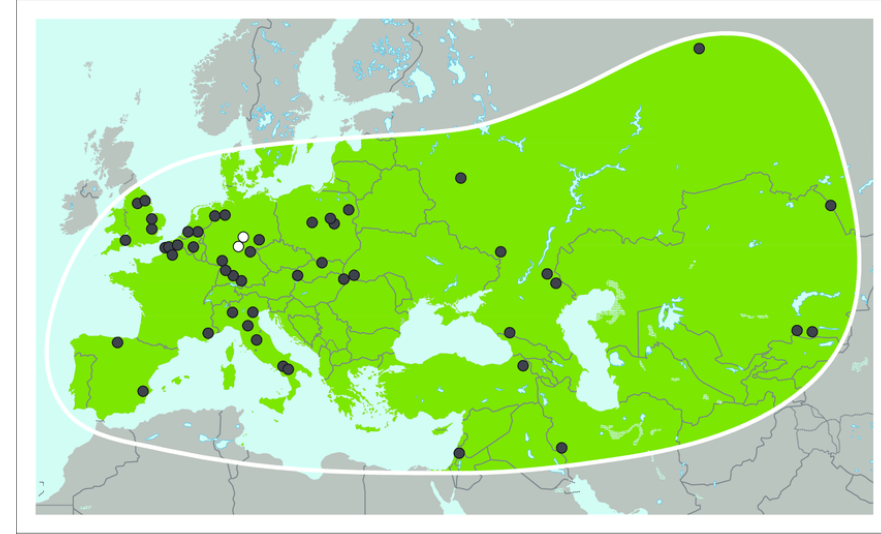

Palaeoloxodon antiquus

is een uitgestorven soort olifant. Hij leefde in Europa tijdens het Midden- en Laat-Pleistoceen.

Hoogte: 3.5 - 4 m
Gewicht: 10t
Omgeving: warm

Ze gaven de voorkeur aan een warme omgeving en gedijen goed tijdens de interglaciale perioden, die zich in de warmste tijden uitstrekken tot continentaal Europa en tot aan Groot-Britannië.

Tijdens koudere periodes trok de soort naar het zuiden. *Palaeoloxodon antiquus* stierf in Groot-Britannië/Doggerland uit aan het begin van de laatste ijstijd, ongeveer 115.000 jaar voor het heden.

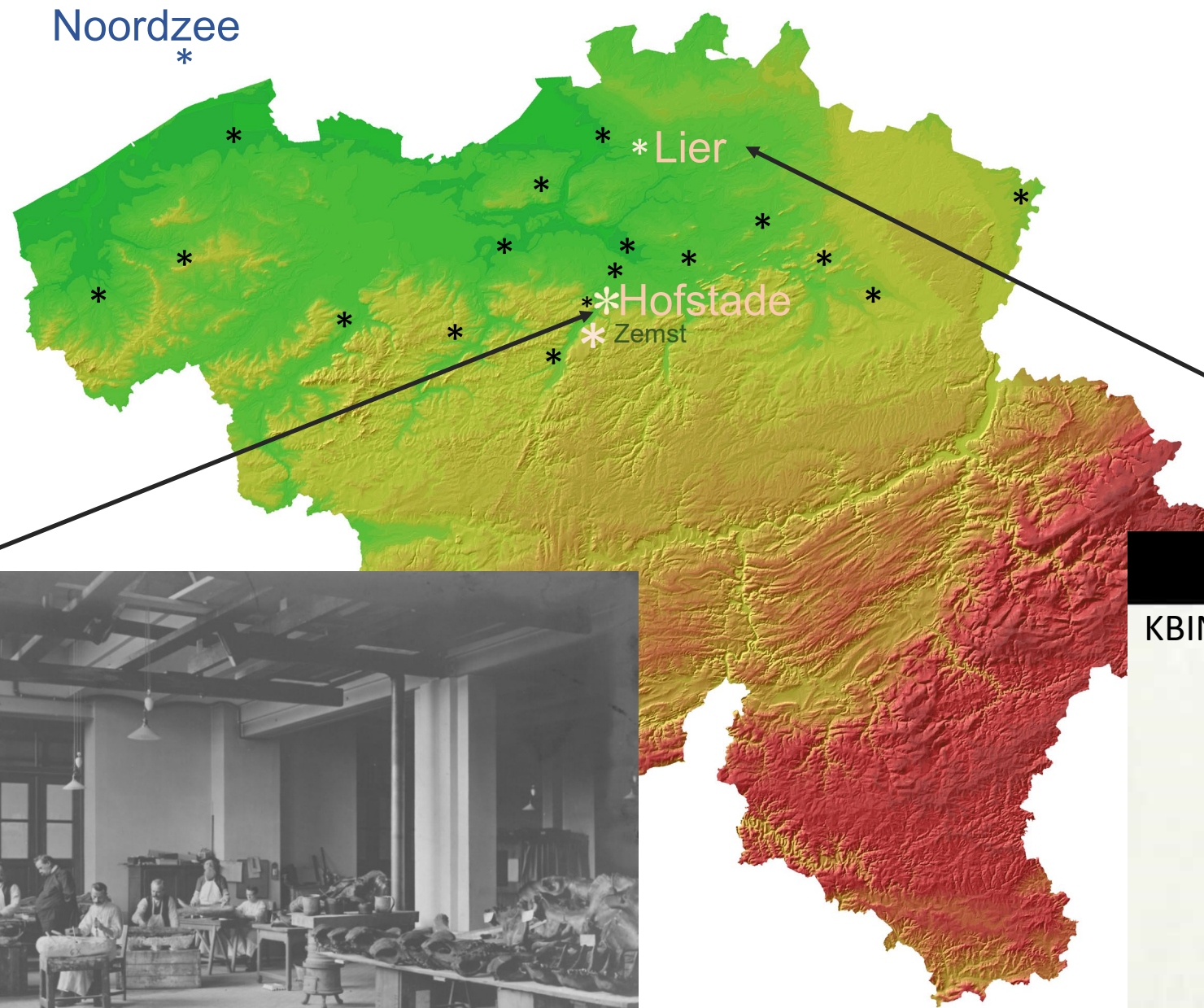

*IJSTIJDFAUNA
GEVONDEN IN
VLAANDEREN*

Vindplaatsen met resten van ijstijddieren

KBIN - 1860

Vindplaatsen in de Noordzee en Vlaanderen met resten van ijstijddieren

De botten gevonden op deze vindplaatsen zijn afkomstig van zoogdieren die stierven in de buurt van rivieren of in valleien als gevolg van ondervoeding, ziekte, ongeval of ouderdom of die gedood werden door roofdieren. De kadavers van deze dieren werden meegesleurd en afgezet door het water van rivieren, hun resten werden bedekt door zand en grint dat er voor zorgde dat ze duizenden jaren lang konden bewaard blijven.

De mammoet van Lier
KBIN

DE WOLHARIGE MAMMOET VAN HOFSTADE

gevlekte
hyena
recent

*39% mammoetdijbeenderen
beknaagd door holenhyena's*

Hofstade

femur –

